

Jens Petersen

DOKLER VAJU SMRT

Odlomek iz romana

1

Alex dvigne žepno ogledalce in zagleda izmaličeno podobo, si otrebi zobe s prirezano bukovo vejico, si podrgne pazduhe, omoči obraz in se nato obrije s poslednjo britvico iz vse bolj prazne raševinaste vreče. Pogleda se v ogledalo in obriše kri, se vzravna, odkašlja in prisluhne trepetanju vlaken sluzi v svojih bronhijih. Zrak diši po zimi. Roke si upre ob križ, ki mu razbija v ritmu srca, opazuje dimnike toplarne na drugem bregu, naplavine v trstičju – tanke veje, zasnežen kup peska, zamrznjeno ribje truplo. Ponovno zakašlja in pljune v reko.

Tam preko, v senci podpornikov mosta, stoji bivalna prikolica. Drugi počitnikarji so že davno odšli, vrnilo se bodo spomladi ali nikoli, saj so se nekateri izmed njih že pošteno postarali. Ustnice mu drgetajo. Dve uri sta še do poldneva, pomisli. Odmetal je sneg z ozke steze, pogasil ogenj v sodu, še bolj na kratko pristrigel vejevje z redkim listjem in naposled stari bencin iz agregata prelil v steklenico vode. Po nebu potujejo oblaki. Na obrežni poti čepi pes.

Ponoči je sanjal o Nani. Nosila je svojo mrliško obleko. Njeno telo je bilo drobno in tršato, z dlanmi kot zarjavelimi kavljji, ki so bili plosko položeni drug čez drugega in sklenjeni nad uvelimi prsmi. Ležala je na

parah v prostoru, osvetljenem s hladno električno svetlobo. Ko se je Alex naposled prebudil, mu je brenčalo v glavi, ves je bil vročičen in premetaval se je med smrdljivimi odejami. Pretipal se je do njenega telesa, poravnal spalno vrečo, prijel njeno dlan in jo pobožal.

Nana, je zašepetal.

Zdaj pa čepi na samotni skali na bregu, pripira oči in sredi ledene jutranje zarje prisluškuje svoji notranjosti. Sama sta; prvi pohodniki bodo prišli šele pozneje, le razmršeni pes se potepa po goščavi trstičja, urinira ob kol, ki označuje mejo, in nato odšepa proti gozdu, globoko sklonjen, s povešenim repom, na bokih pa ima črno rano.

Alex prižge plinski gorilnik, vmeša kavo v motno vodo in na mizo izluščiti tablete, dve veliki rumeni, grenki, poleg njiju pa še belo s sladkornim ovojem in napisom bankrotiranega koncerna. Nana ždi na vzmetnici in z odprtimi usti po radiu posluša simfonični koncert. Alex lahko vidi, kako pomežikne z vekami, dvakrat.

Se ti zdi, ji reče.

Še en pomežik.

Je že v redu, reče Alex. Samo malo.

Skloni se in iz hladilnika vzame eno izmed belih injekcij za enkratno uporabo. V njegovi notranjosti se zadnjih nekaj dni vse krči; še nikdar ni imel takšnih krčev, nikdar ni imel tako prazne glave in hkrati tako težke, polne zbodljajev, piskanja in šumenja. Včasih se mu zdi, kakor da sliši glasove. Potem bi bilo vsega konec. Če bi slišal glasove, ne bi storil niti koraka več, toda to je le neke vrste šepetanje in običajno pojenja v nič.

Vstavi iglo v injekcijo in jo nato skoraj do roba potisne v stekleničko

morfija. Zadeva je prešibka, da bi lahko škodila Nani; niti bolečin ji ne prežene. Okleva, nato naredi tistih nekaj korakov od štedilnika do postelje, sliši, kako njegova stopala plosko udarjajo ob laminat. Včasih vidi samega sebe, kako okorno poskuša odpreti kakšen pokrov ali po tleh pobira raztresene tablete. Vidi se, kako bere ali drži Nano za roko, kako jo podpira in se pogovarja z njo, skoraj tako, kakor da bi poskušal s slino zlepiti nekaj, kar se je razletelo na milijone trdih koscev.

Nana čepi na vzmetnici in strmi v golo steno. S kazalcem trka ob stranico stare postelje, metronom iz žil in kit, prevlečen s kožo.

Tukaj je kava.

Šibek pomežik.

Dal ti bom sladkor vanjo.

Sede na rob vzmetnice in jo opazuje, z robom odeje ji obriše usta in ji položi tablete drugo poleg druge na jezik. Nekoliko se skloni in jo poljubi na utrujene veke. Pomežikne in zacmoklja; on ji ponese umazano skodelico k ustnicam in opazuje, kako ji kava polzi po bradi in na odeji riše razvejane madeže. Glasba še kar igra, Mendelssohn-Bartholdy, se zdi Alexu. Prej Mendelssohna ni maral. Danes pa je vesel, da Mendelssohn polni to praznino.

Zunaj spet pes.

Pomežik.

Ne verjamem, je dejal, da komu pripada. Mislim, da je pes sam.

Trikratni pomežik.

Je že dobro, pravi Alex. Če se bo še kdaj vrnil, ga bova vzela notri.

Na mizi stoji še krožnik od njenega rojstnega dneva, bel kruh s prekajeno

ribo in nekaj lističev zelene solate. Alex tega noče več jesti. Nana ne more. Za psa, pomisli Alex; če le ne bo pozabil krožnika postaviti pred vrata, preden se bosta odpeljala. Na steni uzre madež in ga obriše z rokavom. Poravna skodelice v omarici, obriše si nos in nato z mize vzame zmečkani darilni papir. Podaril ji je prstan, kakor vselej v preteklih letih. Nana na vrvici okrog vratu nosi nasnutih trinajst prstanov, saj so njeni prsti zatečeni in vneti. Alex je zaigral na kitaro, prižgal svečo, naposled sedel k šahovnici in komentiral vsako potezo, Nana pa ga je ob tem opazovala z odprtimi usti. Nato ji je bral iz svojega dnevnika in ji s toplo rokavico zmasiral rame in hrbet.

Nenadna tišina. Baterije radia so se izpraznile. Alex išče vsepovsod, začuti rahlo paniko. Išče po predalih, pod posteljo in celo v smeteh. Naposled vzame baterije iz rumenega plastičnega ohišja, jih strese in s tem pridobi nekaj minut. Eno terco, eno kvinto: motiv prilebdi do njegovega ušesa in skozenj.

Nato sta zunaj, sprva za bivalno prikolico, kjer Alex podpira Nano, ko počepne in izdihne kondenzirani dah. Medtem ko čakata, zmrzujeta. Alex se skloni, pogledal v vdolbino v zemlji in s konico čevlja nasuje snega čeznjo. Njen obraz, spačen od bolečin, njena suha zadnjica, njeni od mraza pomodreli, dolgi prsti ... Moral bi se odpeljati do vasi in v lekarni kupiti parafinsko olje; glavo je imel polno drugih skrbi.

Na star košček kartona si je Alex zabeležil:

1. Poišči obleke, operi jih.

To je opravil prejšnji dan. Odšel je do rekel in s sirkovo krtačo zdrgnil njune stare obleke. Agregat je bil še dovolj topel, da je posušil

tkanino; trenutno je imel na sebi svojo najboljšo srajco. Ona pa bo imela na sebi pleteno jopico, ki sta jo našla na zadnjem potovanju na morje.

2. Očisti čevlje.

Tudi to je storil Nanine rjave, obrabljene, shojene škornje z zbledelim usnjem.

3. Zabij okna.

Le zakaj, pomisli. Vse, kar sta zbrala, bodo ukradli ali vsaj premetali ljudje, ki so prenočevali ob reki, pekli na žaru in se opijali. Kakor da bi nekaj vezanih plošč lahko odvrnilo koga od njih ... vsaj uro je vtaknil v ovojnico in jo podaril zaposlenemu na bencinski črpalki ob cesti v Engsieku.

Odnese jo v hišo, jo posadil na stol in ji začneja oblačiti modrček, pleteno jopico in volneno krilo. Gležnji ji pokljajo. V nekem hipu zdrsne na stran; še ravno pravi hip jo ujame. Njena koža diši po vlažnem humusu in mlečnem zdrobu. Vonj mu je tako domač, da ga pogreša – telesno pogreša, kadar je zunaj, ko nakupuje ali poleti lovi ribe. Medtem vstane, se opraviči, ker jo je z nohtom popraskal po koži, ter jo poljubi na usta. Naposled ji na nos previdno natakne očala.

Kako ti gre?

Pomežik.

Greva?

Zunaj preveri pnevmatike in zlije polno vedro čistilne tekočine v hladilnik. Skloni se nad hladno kovino, zdrgne brisalec stekel, namasti gumijaste obloge in naolji pomično strešno okno z nekaj kapljicami loščila. Nato se skloni nad pokrov motorja in začne odstranjevati sledi preteklih let s matiranega laka. Kragulj. Kamen, ki je na gozdni poti padel z neba. Stisne

ustnice, drgne in ne misli na nič. Sonce prodira skozi oblake, prvič od začetka novega leta. Ozre se proti bivalni prikolici, na motni kovinski oklep katere sončni žarki zarisujejo svetlobni madež.

Peljeta se po avtocesti. Svetloba ju zaslepi; bleščeča belina, le tu in tam izpod snega kuka zamrznjena zemlja kot umazana brazgotina. Električni drogovi na obzorju, zapadli v mrliško otrplost. Za griči severno od kanala se pričinja gozd. Nenadoma rosi kot takrat, ko sta se spoznala; vključi brisalce, zavre in zavije.

Predstavljal si je, da bo vozil, dokler bo zmogel, morda do Öresunda, in na kakšni podeželski cesti z vso silo zapeljal v podpornik kakšnega mostu. Razmišljal je, da bi ji dal strup, fenobarbital, nekje v kakšnem mračnem stanovanju v Zürichu. Da bi ji dal piti iz kozarca, medtem ko bi ji naproti stal tujec z negibnim izrazom. Najprej bi jo prosil, da podpiše listič, da si to res želi. Nato je videl fotografije: kako ljudje zavijajo z očmi, kako se njihovi udi tresejo v krčih v poslednjem težkem boju. Vse tiste sekunde, v katerih veš, da si mrtev, pa vendarle še živiš, čas, ko verjetno misliš, morda obžaluješ in v glavi slišiš odmev svojega srčnega utripa.

Vozita se proti vzhodu, proti obali. Pred Engsieku leži gozd. Ob cesti B76 med polji stoji stari mlin.

Ustaviva se, pravi Alex in se ustavi neposredno ob cesti. Spusti okno, vzame Nanin plašč in jo nekoliko obrne na sedežu, da lahko pogleda ven. Očala ima zamaščena. Sname ji jih, jih obriše s papirnatim robčkom in jih nato poravnava Nani na nosu. Nana zapre oči in prikima, vsaj tako se mu zdi.

Mlin še stoji, toda prednji del restavracije se je sesul kot napihnjeno

listnato testo. Omet je odpadel, vrata poševno visijo s tečajev, na steno poleg okna so vaški mladci napleskali svoja gesla, čaščenje Hitlerja in še druge bedastoče, kot takrat, v letih, ko sta se tu prvič srečala Alexova starša. Tudi takrat je bila zima, polja opustela in borna, mlinsko kolo so ukradli zlikovci, v izsušeni rečni strugi pa je ležal izstradan volk. Noči sta preživljala na leseni podstrehi poleg mlinskega kamna, zavila sta se v kožuh, ki je prišel iz Kijeva skupaj s krsto njegovega dedka.

Greva dalje?

Pomežik.

Nakaže smer in spelje.

Ustavita se pri semaforju, nato na bencinski črpalki, kjer on izstopi in kupi tablico čokolade. Odlomi košček, previdno odpre Nanina usta in ji položi čokolado na jezik.

Kaj praviš, ji reče.

Nana ne reče ničesar, toda Alex po njenem pogledu prepozna, da ji tekne.

Ali še veš, ji reče, kako si kuhala v mlinu?

Dušeno rdeče zelje. Kuhano teletino. Nastrgan pečen krompir z brusnicami. Pečene hruške. Račje prsi *à la orange*. Postrv iz jezera Westensee, ki ji je, ko je to še zmogla, z nožem razparala trebuh, da je odstranila okrvavljeno drobovino. Drobovino je shranila in iz nje pozneje skuhalo juho. Alexu se je to skrivaj gabilo, zato je raje odšel ven in sortiral škatle, pometal dvorišče ali loščil zamazane kozarce. Toda nikdar ni dolgo strpel sam; vsakokrat se je sključen vrnil v kuhinjo, sedel je na stolček in opazoval Nano. Njene roke, umazane in gladke, z nohti, ki si jih je pilila in

strigla in včasih celo lakirala. Predpasnik. Dekolte. Njena stopala v belih sandalah. Ženska s prefinjenim obrazom, ki smrdi po ribah in ima sijoče prste. Nekajkrat je Alex nenadoma splezal na mizo, jo zgrabil za rame in jo poljubil na usta; nekoč sta se celo ljubila med mrtvimi ribami.

Ponovno se ustavi ob robu ceste, dvakrat vdihne in Nani v usta potisne še en košček kavine čokolade. Opazi, kako se mu trese roka. Z njenih ustnic polzi slina. Prestreže jo in si prste obriše ob hlače.

Časa, ki sta ga preživela v mlinu, nista nikdar pozabila, vsakodnevnega dela in skupnih večerov. Pozneje sta se vsako leto vračala tja. Nana je bila že oslabela, toda prag jedilnice je bil nizek in Nana je tehtala le štirideset kilogramov. Alex jo je vsakokrat dvignil s sedeža, jo ponesel čez prag kot nevesto in jo posadil na stol. Naslednji lastnik je mlin že prodal naprej; novi jima je postregel s klobaso in kokakolo. Večinoma so bili v jedilnici sami; le tu in tam so se med počitnicam tam ustavile mlade družine. S seboj sta prinesla daljnogled Alexovega dedka, opazovala sta srnjad, ki se je v mraku smukala vejevje ob robu gozda.

Dobro je, je nekoč rekla Nana in ugriznila v klobaso. Vrag zna kuhati.

Invalidskega vozička nikdar ni želela imeti. Bergle še, vozička pa ne. Ko ni mogla več hoditi, je Alexu nekoč na dovozu do mlina spodrsnilo, padel je vznak in s trtico treščil ob tlak. Nana mu je ležala na trebuhu in se je prestrašeno zazrla v Alexa skozi svoja potemnjena očala. Počakala je, da je spet vstal. Nato se je glasno zasmejala. Solze so ji tekle po licih, z roko je zamahovala kot pingvin, in smejala se je, Alex se je smejal z njo in jo poskušal dvigniti s hladnih tal. Kuhar, tršat mlad fant s kozjo bradico, ju je

videl skozi okno in je naposled pritekel iz kuhinje; solze na Naninih licih so medtem že pomrznile v led.

Alex zavije na gozdno pot in upočasni. Njegove noge se ne odzivajo. Roke, celotno telo je brez občutkov; ničesar ne sliši in vidi le pot pred njima, lesketajoči, razmočeni sneg. Zdi se, kakor da ga je za vselej zapustil človeški dar, da bi vzpostavil stik s svetom. Jasa, obsijana s soncem. Zamenjal je prestavo. Nenadoma senca na steklu, tabornik, debel, s kapo s ščitkom in popotno palico. Pozdravi Alexa. Alex za hip obstane in odzdravi. Še dva tabornika, zavita v odeje, sedita na robu jase na šotorskem platnu in telefonirata, v goščavi sta si postavila šotor.

Alex se ustavi in izstopi. Vsepovsod so; eden izmed njih sedi celo na drevesu in z daljnogledom opazuje vrbe ob robu gozda.

Dober dan, pravi debeli s kapo.

Dober dan, reče Alex.

Debeli fant se ozre proti avtu in pokima Nani.

Sta se zaštrikala?

Ne, reče Alex. Pogosto prihajava sem.

Mi tudi, pravi debeli.

No, potem je pa vse v redu, reče Alex.

Kaj pa hočeta, je rekel debeli.

Ničesar nočeva, odvrne Alex.

Potrebujeta pomoč?

Ne, hvala, reče Alex. Najlepša hvala.

Kaj pa je s to žensko? Je to vaša žena?

Precej bolna je.

Oprostite, pravi debeli.

Je že v redu, reče Alex.

Fanta pozna; sin nekega čudaka je, ki je bil nekoč prijatelj njegovega očeta. Verjetno se fant njega ne spominja več, saj so minila že leta, odkar sta se nazadnje videla. Alex se spomni podob z neke zabave, z ogromnim zabaviščnim vrtečim se kolesom, sladkorno peno in cirkuškimi točkami; stojnice z ribjimi sendviči, »sveže iz mlinarjeve reke,« v času, ko je bil mlin še last njegove matere. Vidi svojo mamo, kako prodaja ribe, sprva urejena, v noši, čez leta sključena, s cigareto v roki, z razmršenimi lasmi in očmi, že zjutraj pordelimi od alkohola.

Zakaj ne umre kot vsi drugi, je kričala njegova mama. Daj jo v dom, da boš lahko skrbel za mlin. Kaj imaš od tega, da živiš zanjo, za tako nakazo. Mi te potrebujemo!

Ona je jokala in se z rokami oklenila Alexovih ramen.

Oče je sedel poleg in strmел v tla.

Tole ti dava, da bo lahko šla v Rebegg, je dejal. Saj ni tako hudo tam. Ne moreš pa uničiti naše prihodnosti!

Alex prestavi v vzvratno prestavo in obrne avto. Debeli togo stoji ob poti in salutira. Alex za hip preišljuje, da bi se odpeljal do bivalnika; čuti, kako ga po hrbtu obliva leden pot.

Kaj je? pravi. Kaj praviš? Kaj naj storiva?

Vzvratno ogledalo obrne počez in v njem opazuje Nanin obraz, brezizrazen, zazrt v cesto. Nekaj časa se vozita kar tako. Nato ponovno ustavi, tokrat na prostranem polju. V daljavi se vidi železniški nasip. Skoraj pet minut počaka; nobenega avtomobila ni. Zatisne oči, posluša Nanino

piskajoče sunkovito dihanje, crescendo in decrescendo. Odpre pomično streho in poskuša Nani na jezik položiti košček čokolade, toda roka se mu tako trese, da odloži zavojček.

Reci kaj, reče Alex. Prosim.

Nana bolšči predse.

Odpre varnostna pasova, najprej njenega, nato svojega; zatem ji sname šal in položi glavo v toplo jamico pod njeno brado. Posluša, kako diha, dolge minute. Za vselej bi rad ostal tam, tega dne, ki je deževen in sončen hkrati, za vselej hoče ležati tako in razmišljati o tem, o čemer razmišlja ona.

Nato izstopi, stopi do prtljažnika, vzame iz njega škatlo in potisne hladno pištolo v žep svoje jakne. Ponovno sede v avto in do konca odpre pomično streho. Poboža Nano po licu, ji položi šal čez obraz, ji podrži cev na zatilje in sproži.

Kakor hitro bos sprožil, boš počakal trideset sekund. Prisilil se boš, da jo boš pogledal. To bo problem: da jo boš pogledal. Pogledal jo boš in če bo še dihala in se premikala, boš sprožil še v drugo, saj si bral o znamenjih smrti: nekatera nastopijo šele po eni uri. Toliko časa ne boš imel. Potipal ji boš utrip in če bodo njene oči odprte, ji jih boš zatisnil. Prižel se boš ob njeno telo, dokler bo še toplo. Nato si boš cev pritisnil v jamico pod svojo brado. Prosto dlan boš položil na njeno dlan. Morda se boš zazrl v nebo.

Alex strmi skozi vetrobransko steklo. Nekaj se pelje po železniškem nasipu. Sprva vidi, kako v njegovo vidno polje prodira rdeča, nato pa se pred njegovim notranjim očesom izoblikuje beseda VLAK. Obrne se proti Nani, ji sname šal z glave in jo strese, kliče jo po imenu, toda kjer je bil prej

njen obraz, Alex zdaj vidi le še kepo vlažnih las in strjene krvi. Kriči; oklene se je, joka in križi in s koleni in pestjo tolče po armaturni plošči. Pištola pade na tla, Alex se skloni, a je ne doseže. Vakuum mu stiska organe v prsih, kriči njeno ime, se skloni, odpre vrata, poklekne na pomrznjeno zemljo in v notranjosti vozila išče pištolo. Pregrizne si sluznico na notranji strani lic. Naposled zatipa ročaj.

Vstane, odide proč od avtomobila in se za hip ustavi. Ne ve, kje je, kateri dan je danes, niti kako mu je ime. Poskuša se spomniti vsaj še svojega imena, kakšne stvari, ki bi ga povezovala s svetom, s samim seboj.

Nenadoma se domisli stavka. *Nato si boš cev potisnil v jamico pod svojo brado.*

Potisne si cev pod brado.

Najprej v avto, pomisli.

Odide nazaj do avtomobila, odpre vrata in se spravi noter. Tisto, kar vidi in naj bi bilo Nana, je blede, skoraj prozorno. Previdno jo dregne; roka ji iz naročja pade na ročno zavoro, top udarec. Misli, da diha. Zadrži dih in mimo njenih prsi strmi v določeno točko.

Morda diha.

Po pomoč mora. Vidi notranjost lobanje, v kateri se kri nabira v črno kepo. Potuhne se v naslonjalo. Globoko vdihne in si nastavi cev pištole med obrvi, na sence in si jo naposled potisne v usta. Kje leži srce? V sredini, pomisli in si nastavi cev na prsi. Natanko v sredino moraš meriti. Alex kar sedi, ves paničen. Strmi v železniški okop, na polje pred seboj, čigar rjavo pegasta belina je postala zmešnjava barv, ki bodo eksplodirale. Joka in kriči, nato umolkne. Šteje sam pri sebi. Posluša, sliši bitje svojega srca in povesi

pištolo, stopi iz avta, obstane in šele nato začne hoditi. Nekaj časa hodi. O ničemer ne razmišlja. O ničemer več ne more razmišljati. Odide do železniškega nasipa.

Prevedla Amalija Maček